

JACINT BASSÓ

D'«ESPECTACIONS AL PORT» A «EL SOMNI»: GÈNESI
I CONSOLIDACIÓ DE TOMÀS GARCÉS

Pocs poetes han viscut una entrada tan feliç en els cenacles literaris de la seva època com la que tingué Tomàs Garcés a començaments dels anys vint. Si hem de guiar-nos per les cròniques que ens han pervingut, T. Garcés es convertí, als seus 19 anys, en el benjamí del món literari de Barcelona, en el fill predilecte dels poetes del moment. Les seves amistats, la seva activitat com a crític i traductor i els seus primers poemaris avalen a bastament aquesta joventut enlluernadora que, amb el temps, hauria de produir una lírica força peculiar i personal.

La seva primera aventura poètica data del 1919, any en què s'inicia al periodisme com a director de la revista «Mar Vella»; segons manifesta el mateix Garcés, d'aquell any daten «les meves *Espectacions al port*, poemes en prosa, que va il·lustrar Bastardas, i el manuscrit dels quals, amb dibuixos i tot, es va perdre no sé quan ni com. Aquest fou, en rigor, el meu primer llibre...»¹ Als vint anys exerceix de crític a «La Publicidad»; d'aquesta activitat, Domènec Guansé en destaca, a part la brevetat, la claredat i la gràcia, una potència creadora que, molt sovint, superava la de l'autor criticat.² El 1922 surt imprès el seu «primer» poemari, *Vint cançons*, que provoca en els lectors «el crit d'admiració, la sensació de novetat» de què parla Rafael Tasis.³ Dos

1. T. GARCÉS, «Història d'aquest llibre», pròleg de l'autor a *Vint cançons*, dins *Poesia completa* (Barcelona, Columna, 1986), p. 15. Sobre aquesta pèrdua, també T. GARCÉS, *Escrits amb data*, «Els Marges», núm. 18 i 19 (gener-maig de 1980), p. 75.

2. D. GUANSÉ, *Tomàs Garcés (1901), Abans d'ara* (Barcelona, Ed. Aymà, 1966), ps. 119-122.

3. R. TASIS, *Un segle de poesia catalana 1833-1953* (Barcelona, Ed. Selecta, 1968), p. 128.

anys després, el segon, *L'ombra del lledoner*. Tot seguit col·labora en la «Revista de Poesia», on publica uns quants poemes, alguna traducció i un article titulat *L'ombra de Job*. Del 1926 data el llibre *Paisatges i lectures*, un conglomerat de creacions en prosa, de «paisatges», i de crítica literària, de «lectures», que segella la joventut del poeta i dóna les claus de volta per comprendre la seva primera poètica. L'època d'aprenentatge, en el sentit cronològic del mot, es clou.

Amb *El somni*, poemari del 1927, T. Garcés inaugura una primera etapa de maduresa que serà completada per *Paradís* (1931) i *El senyal* (1935). A més d'altres activitats, col·labora a la «Revista de Catalunya», on publica una colla d'intervius amb diferents poetes i un article bàsic per entendre la segona part d'*El somni*, *El violí prodigiós* (*Notes sobre la poesia de Sant Francesc d'Assís*). El 1933 apareix el segon llibre en prosa, *Notes sobre poesia*, que combina lectures crítiques amb certs comentaris teòrics sobre la creació poètica. El 1935 actua com a fundador de «Quaderns de Poesia».

Després de la guerra civil escriu altres poemaris, llibres en prosa i noves traduccions; això, però, ultrapassa els límits d'aquestes notes, que només pretenen resseguir la gènesi i consolidació de Tomàs Garcés a través dels tres primers poemaris: *Vint cançons* (1922), *L'ombra del lledoner* (1924) i *El somni* (1927).

I

Amb dos anys de diferència, Tomàs Garcés publica els seus primers poemaris, *Vint cançons* i *L'ombra del lledoner*, llibres que comparteixen una colla de característiques i semblances prou important perquè es pugui parlar d'una primera etapa en la poesia d'aquest autor.

La crítica rebé molt favorablement aquests volums. Així, Manuel de Montoliu, en una ressenya de *Vint cançons*, parlà d'«una ànsia de renovació», d'un intent de «donar una vibració nova a la nostra lírica» amb l'ús de les formes populars; segons ell, l'obra respira una «combinació de poesia popular i de sensualisme impressionista» que no arriba a una fusió perfecta: «en la poesia d'En Garcés, el to és l'únic popular; la sensació és tota moderna, refinada i àdhuc morbosa. Un cas d'atrevidíssim culteranisme que juga amb un registre de sensacions exòtiques,

emmotllades violentament en la tonalitat ingènua de la poesia popular».⁴ Sens dubte, però, el crític que filà més prim fou Carles Riba, que, l'any 1923, féu el pròleg a la tercera edició del volumet. I filà prim per dues raons principals, una perquè sabé descobrir en el llibre l'actitud idíllica que explica tot el poemari, l'altra perquè s'avançà a tota la crítica posterior i, fins i tot, al mateix Garcés parlant d'una «illa de fresca i daurada poesia», d'«un dolç somni personal, vida limitada, entorn per l'art». Per a Carles Riba *Vint cançons* és «un bell idilli d'expertes melodies jugades en senzills instruments populars»; llenguatge, ritmes i continguts es posen d'acord per reflectir la bonança del món i la felicitat del poeta.⁵ Tomàs Garcés, en un autopròleg a la quarta edició del llibre, evidencia els encerts de C. Riba: «A casa, a l'Ateneu sobretot, al grat de l'enyorança i del somni, amb el desig, és cert, de fondre creació personal i formes populars en una poesia nova, vaig anar creant els meus versos».⁶

Davant de la producció literària del moment, dominada sobretot per una poesia intel·lectual i pels corrents avantguardistes europeus que s'anaven estenent per Catalunya, T. Garcés, juntament amb Josep Maria de Sagarra i, en part, Josep Carner, opta per un tipus de poesia que en gran mesura es defineix per l'ús de les formes populars i molt concretament de la cançó. El poemari *Vint cançons* és, bàsicament, això: vint cançons. La primera, «Cançó de la nit de Sant Joan», poema que segueix com el titulat «Balada» temes del cançoner popular, manifesta, encara que molt veladament, la intenció del llibre:

Perquè és nit de Sant Joan
hem encès una foguera.
La gent hi dansa a l'entorn,
se sent olor de ginesta,
hi ha l'eco d'una cançó
que s'allarga a la verneda.

4. M. DE MONTOLIU, *Tomàs Garcés: vint cançons, Breviari crític 1923-24* (Barcelona, Llibreria Catalònia, 1926), ps. 15-18.

5. C. RIBA, «Pròleg» a T. GARCÉS, *Vint cançons* (Barcelona, Ed. Lira, 1923), ps. 7-13; ID., *Vint cançons de Tomàs Garcés*, dins *Obres completes*, II (Barcelona, Ed. 62, 1967), ps. 311-313.

6. T. GARCÉS, «Historia d'aquest llibre», dins *op. cit.*, p. 15.

La flama, sonora, riu
 talment un doll d'aigua fresca,
 tan alta que no l'apaguen
 amb els seus plors les estrelles.

...

Demà de bon dematí
 irem a missa primera.
 Passarem pels carrerons
 fregant les closes finestres,
 hi haurà un ventijol suau
 i una llum de primavera.
 I direm, potser, direm
 sense recordar la cendra:
 Ai, el goig d'ésser immortals
 com la cançó i la foguera!

El cant i el foc són dos elements immortals, vius, però a la vegada joiosos, que expressen una certa felicitat. Aleshores la cançó permet reflectir uns determinats estats d'ànim, aquells que es defineixen, principalment, per una actitud alegre davant la vida. Això no significa que qualsevol esdeveniment sigui feliç, hi ha l'amor fugisser, «Cançó de l'amor que passa», o la malenconia, «Cançó d'enyorança», però sempre domina en el poeta una manera gaia i joiosa de voler afrontar el món que, d'altra banda, determina l'expansió lírica de Garcés.

La majoria de les composicions parlen de l'amor i, per tant, de l'estimada. Aquesta estimada és, al mateix temps, vària i una; vària perquè apareix en històries distanciades i inconnexes, una perquè en totes elles es manifesta com l'amor ideal, pur, somniat. Gairebé tots els poemes expressen una situació espacial que es concreta en tres possibles decorats: la ciutat o la vila, el camp o la muntanya i el mar o el port. A través d'aquests paisatges el poeta comunica uns estats d'ànim i, en darrer terme, harmonitza uns sentiments interiors amb unes sensacions que són fruit de la percepció. Amb tot, potser caldria establir una distinció entre aquelles cançons que presenten un paisatge terrestre de les que el presenten marí; mentre que les primeres reflecteixen més aviat una situació, les segones tenen un caràcter més narratiu.

El llenguatge ha de transparentar la mesura i l'harmonia que el

poeta respira. És per això que Garcés acota pulcrament el lèxic que configura el seu món líric, lèxic que té un referent explícit en la realitat geogràfica de Catalunya, sobretot en l'Alt Empordà.⁷ La «Cançó d'enyorrança», exposició d'imatges reals evocades des del record, n'és l'exemple més clar:

Enyoro la vela lleugera,
 el còdol blavis i lluent,
 la vinya, la cala planera,
 el núvol, la boira i el vent;
 la corba suau de la platja
 i la marinada frescal,
 la barca que fuig de l'oratge
 i aquell gallaret en el pal.

Enyoro la font amagada,
 la branca menuda del pi,
 la nuesa de la collada,
 les herbes primes del camí,
 els esbarzers i la caseta,
 el degotís del rossinyol
 i aquella costa dura i dreta
 que va assecant-se sota el sol.

Enyoro el mar i la muntanya,
 la feixa verda, l'erm grogós,
 el remoreig de cada canya
 en el camí silenciós,
 i aquella veu tan tèbia i clara
 i els ulls tan purs dins de la nit,
 que fan el cel més ample encara
 i més estelada la nit.

L'estructura mètrica de *Vint cançons* és fidel als esquemes de la poesia popular. A part de tres poemes, «Cançó de grumet», «Cançó de l'amor primer» i «Cançó de la nit d'agost», on utilitza versos d'art

7. De fet, T. Garcés no fou l'únic escriptor a qui enlluernà aquest paisatge; des de J. M. de Sagarra fins a Josep Pla, tot passant per J. V. Foix i tants d'altres, l'Alt Empordà es convertí en un escenari real-ideal de la literatura catalana.

major, Garcés usa versos curts de sis, set o vuit síl·labes, però hi predominen a bastament els de set. El nombre de versos de les estrofes varia des de la «Cançó de la fira», que és de quatre, fins a la «Balada del mariner», que és de dotze; el nombre d'estrofes va de tres a sis. Moltes de les composicions porten, seguint l'esquema de la cançó o la balada, una tornada. Les estrofes combinen els versos aguts amb els plans i àdhuc els esdrúixols, i hi ha una tendència general cap a l'assonància. Tot plegat fa que el ritme de les vint cançons sigui variat, a voltes dringant, a voltes pausat, però sempre resta lluny del martelleig incessant que sovintegen certs poetes popularistes.

Una bona part d'aquestes característiques continuen conformant les poesies de *L'ombra del lledoner*, poemari publicat l'any 1924. En l'apartat «Els llibres» de «La Revista», Octavi Saltor apuntà que «en aquest segon llibre, Tomàs Garcés reprèn el camí de les *Vint cançons*, matisant més el contingut i donant dins aquesta represa el to de balada, amb un aire altament líric i personal [...] Cada cançó, efectivament, diu fidelment i íntima la sensació d'un estat d'esperit que hi és vessat. Cada una suggereix un germà paisatge, expressat esquemàticament, on les evocacions preferides hi són gramaticalment singularitzades per més guany de precisió».⁸ El llibre també fou comentat per M. de Montoliu, el qual afirmà que malgrat certes diferències «segueix caracteritzant l'art d'En Garcés una certa grata incoherència mental, resultat de la juxtaposició simple i descarnada de sensacions independents unides solament pel fil d'un mateix estat d'ànima. La poesia d'En Garcés és un interessant problema de sensibilitat. És una sensibilitat fixa, invariable, limitada, de pocs registres».⁹ Finalment, Rafael Tasis i Domènec Guansé extraueren d'ambdós poemaris, aquest i l'anterior, una mateixa i principal característica: la diferència existent entre la vena popular de J. M. de Sagarra i la de T. Garcés; mentre que el primer incorpora a la seva lírica el nombre més elevat possible d'elements, el segon limita tothora

8. O. S. [O. SALTOR], *Els llibres*, dins «La Revista» (gener-març de 1924), xvi (Barcelona), p. 57.

9. M. DE MONTOLIU, *Tomàs Garcés: L'ombra del lledoner, Breviari crític 1923-24*, ps. 18-21.

el seu camp líric; Sagarra segueix un mètode d'inclusions, d'incorporació constant, Garcés de delimitacions.¹⁰

A *L'ombra del lledoner*, deixant a part «Tres nocturns», no hi ha elements dissonants; sembla com si Garcés volgués perfeccionar el llibre anterior. Aquest desig de superació es plasma clarament en la recreació que sofreixen alguns temes: torna a aparèixer la «Cançó de grumet», el tema de l'acomiadament a «Cançó de comiat», que abans havia cantat a «Cançó del caminant», o l'enyor, abans «Cançó d'enyorança», ara «El record». Tots els poemes expressen aquella dualitat a partir de la qual s'organitza el text: el món natural i els sentiments interiors compareixen un camp magnètic on les relacions mai no són unidireccionals:

...
 Canyes altes del camí,
 deixeu que es faci de dia.
 Fugiran el grill encès
 i l'estrelleta que brilla.
 Damunt les aigües del mar
 s'obriran alba i gavines
 i el camí us demanarà
 si ara la riera us crida.
 La riera us corferí.
 Quin alè de melangia:
 olor mullada dels horts!

Com en el primer poemari, adopta temes de la lírica popular; la «Cançó de bressol» n'és el cas més evident, però també la cançó de fer camí, «Cançó de camí», o la ja esmentada «Cançó de grumet», que es recrea en un romanç popular català, «El grumet».¹¹

Al costat, però, d'aquestes peces, T. Garcés escriu els «Tres nocturns», tres composicions llargues en vers lliure que anuncien una colla de canvis. La natura ja no és únicament descrita, sinó que ara és transfigurada a través de la interpretació del poeta, el qual dóna vida als paisatges que l'envolten. «Tres nocturns» és el pont cap a aventures posteriors.

10. R. TÀSIS, *op. cit.*, p. 129; i D. GUANSÉ, *op. cit.*, p. 121.

11. «El grumet», *Romancer català*, text establert per Manuel MILÀ I FONTANALS (Barcelona, Ed. 62 i «La Caixa», «MOLC», 47, 1980), p. 99.

Amb tot, és l'adopció d'una colla de temes i tècniques propis de la poesia tradicional allò que caracteritza en alt grau la poesia dels dos primers poemaris de Tomàs Garcés. El resultat, però, és un popularisme culte i personal, això és, filtrat pel bagatge literari de l'autor i per la seva particular condició de poeta.

II

El tercer poemari de T. Garcés, *El somni*, data de l'any 1927. D. Guansé comentà aquest nou conjunt de poemes a la «Revista de Catalunya» amb una certa imprecisió.¹² Més afortunat fou el pròleg de Maurici Serrahima a la segona edició del volumet l'any 1949; segons el crític, en els orígens T. Garcés havia utilitzat la cançó popular no com «a propòsit poètic, sinó en tant que mitjà», és a dir, com a forma poètica que deslliurava la seva matèria literària de l'armadura del llenguatge lògic. Però aquest «llenguatge poètic de la cançó popular, que també havia servit les seves primeres etapes, esdevenia insuficient, se li anava tornant, davant del que ell tenia per dir, un mer llenguatge discursiu. Les formes retòriques massa elementals, la simple el·lipsi, no alliberaven ja prou les paraules dels lligams lògics. Calia una forma nova. Fou en aquest moment quan publicà *El somni*».¹³ Aquest canvi, que ja havia estat albirat per M. de Montoliu a propòsit dels «Tres nocturns» de *L'ombra del lledoner*,¹⁴ fou confirmat en comentaris posteriors de Josep S. Pons, Marià Villangómez, Marià Manent, Joan Triadú, Domènec Guansé, etc.¹⁵

12. D. GUANSÉ, *Les lletres (Cròniques catalanes)*, «Revista de Catalunya», núm. 33 (març de 1927), ps. 305-306.

13. M. SERRAHIMA, «Pròleg» a T. GARCÉS, *El somni* (Barcelona 1949), ps. 10-14.

14. M. DE MONTOLIU, *Tomàs Garcés: L'ombra del lledoner, op. cit.*, ps. 20-21.

15. J. S. PONS, *La poesia de Tomàs Garcés*, dins T. GARCÉS, *Obra poètica* (Barcelona, Ed. Selecta, 1961), ps. 5-20; M. VILLANGÓMEZ, *L'obra poètica de Tomàs Garcés, «Serra d'Or»*, any III, núm. 10 (octubre de 1961), ps. 32-34; M. MANENT, *La poesia de Tomàs Garcés*, dins *Poesia, llenguatge, forma* (Barcelona, Edicions 62, 1973), ps. 136-145; J. TRIADÚ, *Paradis, de Tomàs Garcés*, dins *Llegir com viure* (Barcelona, Fontanella, 1963), ps. 54-60; D. GUANSÉ, *Tomàs Garcés (1910)*, *op. cit.*, ps. 119-122.

El somni consta de quinze composicions; les deu primeres pertanyen a la primera part del llibre, «La rosa i el llover», i les restants a la segona, «El vel morat». Els dos primers poemes del llibre donen el to de la primera part del poemari. El primer, que porta el nom del llibre, «El somni», explica el procés poètic en T. Garcés: la poesia neix del conflicte que s'estableix entre el desig i la recança quan hom vol assolir un ideal de beutat; la poesia, doncs, pot ser aquest somni que per moments fa present la bellesa. A «Canyar florit»

Canyar florit, oh selva dels meus somnis!
Tota la nit tremola dolçament
en el fullatge que la lluna lliga
amb teranyines pàl·lides d'argent.

Fresc ombradiu, llisquent riera clara;
melangia: sentor
de terra molla; herbei gemat. Les canyes
fan un sostre de somni travessat de claror.

Fullatge verd teixit amb lluna,
oh recer car
al peu dansaire de les fades roses
i al ventijol del mar!

Juguen les fades en la terra molla;
la terra apaga el lleu anar i venir.
El ventijol besa les fulles
i la menta oblidada del camí.

Recer diví. Trenat de verd i lluna;
palpita l'ombra clara del record
com la gavina blanca
damunt l'aigua quieta i dormida del port.

Canyar florit de lluna, oh xarxa dels meus somnis!
Fullatge prim lligat amb fils d'argent!
No enyores la lluor de l'estelada,
ni el llambrar de les aigües ni l'abrivall del vent:
¿serves encara la recordança
de l'esguard clar i el llavi ardent?

T. Garcés crea un escenari-paisatge per a aquest somni; el resultat és un univers sensible, tímidament paradisiac, embolcallat d'una claror de pleniluni, on regna la beutat. En els llibres anteriors pintava uns paisatges que tenien un clar referent en la realitat; ara, malgrat que usa els mateixos elements, en crea un de nou, aquell que s'adiu més a les seves necessitats líriques. Aquest univers fictici només és possible a partir de la transfiguració de la realitat en somni. La poesia és, doncs, un acte íntim i d'evasió.¹⁶ A *El somni* la realitat sembla evaporar-se en un món fantàstic i feliç on té cabuda el joc, «Les tres besades» i «Joc d'infant», l'amor incommensurable de «Passera sobre el mar», la metamorfosi del paisatge concret en un paisatge on no hi ha límits i tot es desmaia en la concòrdia i placidesa més absolutes del «Ponte Vecchio», en una natura que aconpleix els seus deures segons una harmonia total, ideal. El darrer poema d'aquesta primera part, «El riu», simbolitza la creació d'aquest univers ideal que fins i tot foragita la idea d'una mort massa crua, això és, real. Malgrat el destí segur de les aigües que, a més, declaren amb llur exemple la fi de l'ocell i de la flor, el poeta, mitjançant el cant, es rebella contra aquest missatge pessimista, contra la «humana misèria», i crea un espai suprarreal, vivificador, regit per un somni de beatitud. Si la poesia, doncs, ha de reflectir aquest cosmos superior és lògic pensar que els poemes, de retop, han d'expressar les sensacions que provoca aquesta nova natura on tot es relaciona; d'aquí les habituals referències a la llum, els colors, els sorolls, les olors, etc., com si Garcés volgués posar en funcionament tots els sentits del lector.

Aquest canvi general cal relacionar-lo amb el simbolisme. Tots aquells elements que en els poemaris anteriors posseïen un valor per ells mateixos, ara s'han convertit en un símbol autònom; tota la matèria

16. Aquesta dimensió de la poesia fou llargament comentada per M. de Montoliu en l'assaig *Poesia com somni*, dins *Llenguatge i poesia* (Barcelona, Publicacions de «La Revista», 1929), ps. 129-158. A la pàgina 135 escriu: «La poesia lírica és el reialme encantat del Somni en el qual el poeta veu i viu la realitat transfigurada, sublimada i espiritualitzada en l'ambient de la pura llum de l'ideal, i alhora veu i viu per moments les visions del seu món ideal tornades per miracle una tangible i evident realitat. La poesia és per al poeta la suprema realitat; i a l'ensem la realitat és per ell la mateixa poesia.» *Vid.*, també, J. M. CASTELLET i J. MOLAS, «La cançó i el somni», dins *Poesia catalana del segle XX* (Barcelona, Ed. 62, 1980°), ps. 71-72.

que usa el poeta expressa una altra realitat, una realitat distant de l'originària. La poesia de T. Garcés passa així de la descripció popularrista al simbolisme gairebé sense que hom se n'adoni; altrament, i això ho sabia l'autor de *Vint cançons* i *L'ombra del lledoner*, hauria caigut en la repetició i l'encarcament.

La segona part d'*El somni*, «El vel morat», enceta un nou camp temàtic, el de la beatitud i benaurança religioses. Un «Himne», una «Oració», una «Elegia» i dos poemes de tema franciscà clouen el poemari. L'«Himne» és un cant joiós al misteri diví de l'encarnació a la manera de Jacint Verdaguer; l'«Oració»

Oh Verge de l'Infant i la rosa espellida!,
 ens guiareu del paradís estant?
 Que si collim les roses de la vida
 no punxin les espines a l'Infant!

reflecteix, pietosament, el conflicte existent entre els plaers del món terrenal i la rigidesa dels dogmes religiosos; «Elegia» és, dins de tot el poemari, la peça més pessimista i apagada, característiques, però, que lliguen amb aquest gènere.

Finalment «El camí de Siena» i «Assís» descobreixen una altra de les venes que alimenten la poesia de T. Garcés, el franciscanisme. El mateix 1927 Garcés publicà un article titulat *El violí prodigiós (Notes sobre la poesia de Sant Francesc d'Assís)*,¹⁷ en el qual feia una apologia d'alguns trets del sant. Segons T. Garcés, l'artista té un fi principal: crear beutat; aquesta creació de bellesa, però, es veu acompanyada en el sant d'Assís per un amor constant vers Déu i la Natura. Els dos poemes són un homenatge al sant; el primer, «El camí de Siena», recrea una de *Les floretes de Sant Francesc*;¹⁸ «Assís» plasma l'admiració que el poeta sent pel Pobriçó mitjançant la projecció intemporal d'una amistat.¹⁹

17. T. GARCÉS, *El violí prodigiós (Notes sobre la poesia de Sant Francesc d'Assís)*, «Revista de Catalunya», núm. 35 (maig de 1927), ps. 504-513.

18. «Com sant Francesc va fer donar moltes voltes a fra Masseo per a conèixer el camí per on calia anar», dins *Les floretes de Sant Francesc* (Barcelona, Centre d'Orientació Vocacional Franciscana, 1979), ps. 50-53.

19. I. GOBRY, en un estudi sobre *Sant Francesc d'Assís i l'esperit franciscà* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1979), exposa aquelles característiques que

Si *Paisatges i lectures* explica en prosa la poesia de la primera època de T. Garcés, *Notes sobre poesia*, el segon llibre en prosa del poeta publicat l'any 1933 acompanya aquesta segona etapa. Hi destaquen dos articles: per una banda, *Eternitat de la poesia*, on es delimita el camp temàtic de la poesia i se n'exposa la gènesi a partir del xoc desig-recança o, com dirà a propòsit de *L'ombra* de M. Manent, «l'ideal que s'esmuny, però el desig que el suplanta»;²⁰ per l'altra, *Versos somniats*, que fa referència a l'article ja esmentat de M. de Montoliu *Poesia com somni*: «Somni, en aquest sentit més vast de la paraula, és desig o recança, és a dir, poesia. El món exterior i l'interior, indistintament, hi són recreats.»²¹ La resta del llibre recull una colla de lectures sobre la producció d'altres poetes del seu temps; parla constantment del món fictici d'imatges que el poeta ha de crear-se, del franciscanisme, del somni que tot ho transfigura, del lirisme subjectiu i món objectiu, de la superació de la realitat visible, de poesia pura, d'evasió, de felicitat, etc.; és a dir, de moltes d'aquelles idees que forneixen la poesia d'*El somni*.

Quant a les formes, T. Garcés també ha evolucionat cap una lírica més personal sense apartar-se del tot, però, dels motlles populars. Al costat de la cançó i la balada, que encara persisteixen, «Cançó de la rosa», «Orenetes d'abril», «El rossinyol», hi ha un tipus de composició que es va estenent paral·lelísticament en tres etapes, «Joc d'infant» i «Les tres besades»:

defineixen el franciscanisme: adhesió al Crist, esperit d'amor, esperit d'infantesa, esperit de desprendiment, esperit de joia i esperit còsmic. L'espai no permet ara de cercar aquests trets en la poesia de T. Garcés. Només dues observacions: recordar, primer, que al llarg dels tres llibres el poeta pren davant el món una actitud feliç, guiada per la bondat humana i sostinguda, tothora, per una bella confiança d'existir, fruit, tot plegat, d'una reconciliació total amb la Natura. Citar, després, un fragment de M. de Montoliu de l'assaig *Poesia com somni*: «La poesia lírica pura és, doncs, la revelació d'una passió còsmica que tendeix a dissoldre l'oposició entre el subjecte i l'objecte mitjançant l'espiritualització de la natura i la naturització de l'esperit; és la revelació d'una emotivitat extraordinàriament sensible a les més lleus vibracions de la vida universal» (p. 154).

20. T. GARCÉS, *L'ombra de M. Manent*, dins *Notes sobre poesia* (Barcelona, Llibreria Catalònia, 1933), p. 127.

21. *Ibid.*, p. 12.

Si el teu front pogués besar
(poc a poquet les ombres creixien)
un cinyell t'iria fent
amb murtra i roses la posta.

Si gosés besar-te els ulls
(poc a poquet l'estel decantava's)
et duria el rossinyol
un brot de tarongina.

Si al teu llavi poso el meu
(poc a poquet venia la lluna)
brandarien en la nit
diamants les oliveres.

També hi ha poesies que segueixen una mètrica més lliure, encara que no desordenada («El somni», «Canyar florit»), que s'acobla millor a la suggestió de les peces; a la segona part del llibre adopta tres gèneres nous, l'elegia i, pertanyents a la poesia religiosa, l'himne i l'oració.

El ritme de totes aquestes composicions collabora estretament en l'elaboració d'aquell univers fictici. Sense desmerèixer les rimes consonants, T. Garcés prefereix l'assonància o, paradoxalment, la repetició d'un mateix mot a final de vers; aquesta repetició no significa en cap cas una manca de recursos, sinó la voluntat explícita, per un costat, de crear una melodia suau que fomenti l'assossegament i, per l'altre, congegir un món líric des de la depuració i, per tant, la simplicitat. La manca general d'encavallaments i, encara, l'ús d'una sintaxi que mai no desencadena construccions llargues o complicades acaben per contenir tot el poemari dins un clima plàcid i serè.

Claredat, continència, sincretisme, simplicitat, placidesa, ordre, mesura i harmonia són mots que defineixen la lírica de Tomàs Garcés, una lírica que amb *El somni* esdevé més personal i culta. De la poètica més o menys descriptiva dels dos primers poemaris passa a una interrogació lírica de les coses que l'envolten per tal de construir el seu propi cosmos i apropiarse, d'alguna manera, a allò que hom ha denominat «poesia

pura»;²² *El paradís*, publicat l'any 1931, em sembla que no ho desmentiria.

22. A propòsit d'un llibre de J. Agelet i Garriga, Garcés escriu: «Poesia pura, sí, intensa, insinuant, dita a mitja veu, precisada per la rima, lliure per l'assonància. Un món prodigiós s'hi anima. Som, també, a la confluència del temporal i de l'etern» (T. GARCÉS, *Notes sobre poesia*, ps. 118-119).